

Otroci raziskujejo, kaj je mleko

Katja Požar, dipl. vzg., Vrtec Sežana

V vrtcu Sežana vsako leto izvajamo različne EKO projekte, pri katerih sodelujejo vsi otroci. V naši skupini, kjer so otroci stari od 4 do 5 let, smo se odločili za učenje z raziskovanjem zaprtega tipa na temo »Kaj je mleko?«. Izhajali smo iz EKO projekta »Mlekastično! izberem domače« na temo »Za zdravje pijmo mleko kravje«. Namen raziskovalne naloge je bil, da otroci na zanimiv, aktiven in samostojen način spoznajo vlogo, pomen mleka in mlečnih izdelkov za zdravje, EKO pridelavo in lokalno samooskrbo. Pomembno je, da že v predšolskem obdobju pripravljamo vsebine, s katerimi osveščamo otroke, da bodo zaznali pomen skrbnega in odgovornega ravnanja s hrano in lokalno samooskrbo. Posledično bodo ozaveščali tudi svoje starše.

Ključni pojmi: hrana, zdravje, lokalna pridelava, učenje z raziskovanjem, dobra praksa.

UVOD

Ekološko kmetijstvo je oblika kmetovanja, kjer se celostno dopolnjujeta rastlinska pridelava in reja živali in s tem sledenje naravnim metodam in kroženju snovi v naravi. Ob pridelavi zelo kakovostne in varne hrane, ekološko kmetijstvo pomeni trajnostno gospodarjenje z naravnimi viri ter uveljavljanje načela blaginje živali.

Lokalna trajnostna samooskrba s hrano predstavlja lokalno pridelano in predelano hrano, ki je fizično in cenovno dostopna lokalnemu prebivalstvu ter porabljena na lokalnih trgih. Zadostna lokalna pridelava, predelava in poraba hrane je pomembna predvsem zaradi zagotavljanja državne varnosti za obdobje ekonomskih kriz, zmanjšanja odvisnosti od zunanje trgovine, kar je pomembno predvsem v času motene globalne oskrbe, urejenosti in obdelanosti podeželja, ohranjanja delovnih mest

na podeželju in v živilsko predelovalni industriji, prizadevanja za zmanjšanje revščine in družbene neenakosti, varovanja okolja (dolgi transporti živil prispevajo k povečani porabi fosilnih goriv, hrupu in onesnaženju zraka, povečani uporabi embalaže in dodajanju umetnih barvil ter konzervansov živilom), izboljšanja zdravja prebivalstva kot posledica uživanja s stališča prehranske vrednosti kakovostnejše hrane (višja hranilna vrednost, višja vsebnost vitaminov) in trajnejšega zagotavljanja virov živil ter posledično manjše možnosti primanjkljaja določenih mikrohranil v prehrani.

V današnjem hitrem tempu življenja je pomembno, da otroci spoznajo, da zdravje temelji na zdravi in uravnoteženi prehrani, na telesni dejavnosti, medsebojnih odnosih in varnem okolju. Zato je potrebno, da se seznanijo z bolj zdravo, sezonsko in neoporečno hrano, pridelano doma, v lokalnih trgih in ekoloških kmetijah, saj zaradi prezaposlenosti, nezanimanja staršev in preveč časa pred ekrani, otroci vse manj časa preživijo v stiku z živalmi.

UČENJE Z RAZISKOVANJEM IN PRIPRAVA RAZISKOVALNE NALOGE

Učenje z raziskovanjem je metoda aktivnega učenja, pri kateri vzgojitelj ustvari pogoje, da lahko otroci poskušajo reševati probleme čim bolj samostojno in na razne načine. S tem načinom dela otrokom omogočimo, da se aktivno učijo, in sicer v interakciji s tako socialnim kot tudi fizičnim okoljem, saj ves čas predelujejo in ustvarjalno prenašajo svoje prejšnje izkušnje v nove situacije (Cotič Pajntar, 2011).

Poznamo odprti in zaprti tip raziskovanja.

Raziskovanje zaprtega tipa je raziskovanje, pri katerem sta vprašanje ali problem nastavljena tako, da obstaja le en pravilen odgovor oziroma ena možna rešitev. Začne se tako, da najprej opredelimo problem, zaznamo zanimanje otrok in ga izkoristimo, zastavimo si eno vprašanje. Nato izražamo domneve, ugotovimo, kaj otroci že vedo in kakšne izkušnje imajo. Temu sledi iskanje informacij, podatkov ter njihovo dokumentiranje in urejanje. Rešitve oziroma odgovori na vprašanja se lahko izražajo na različne načine, npr. preko izdelave plakatov, ponovnega pogovora, primerjave z uvodnimi izjavami otrok, primerjave začetnih in končnih risb, izdelkov ... Uporaba novih spoznanj se lahko prikaže preko igre, izdelave izdelka, razstave ipd.

Učenje z raziskovanjem je za otroke pomembna učna metoda, preko katere lahko aktivno sodelujejo in se dogovarjajo, skrbijo drug za drugega, upoštevajo

in opozarjajo na pravila, urejajo učno okolje. S takšnim pristopom boljše in globlje razumejo svoje izkušnje ter dogodke in pojave v svojem okolju, samostojno sprejemajo odločitve in izbire v sodelovalnem položaju. Prav tako se s to metodo izboljšajo otrokovo zaupanje v lastne intelektualne zmožnosti in njegove dispozicije za nadaljnje učenje, saj učenje z raziskovanjem spodbuja k uporabi grafičnih jezikov, s katerimi otroci beležijo in predstavljajo svoje zamisli, hipoteze, predstave, opažanja, občutke. Raziskovanje omogoča jezikovno in nejezikovno (verbalno in neverbalno) izražanje skozi igro vlog, dokumentiranje in beleženje otroških opažanj, izjav otrok, seznam njihovih želja, pričakovanj, preko raziskovanja pa odrasli otrokom omogočajo tudi proces učenja.

»Kaj je mleko?«

Tudi v letošnjem šolskem letu smo z otroki iz Vrtca Sežana veliko pozornosti namenili pomenu skrbnega in odgovornega ravnanja s hrano in ozaveščenosti za lokalno samooskrbo.

Pobudo za raziskovalno nalogo na temo mleka so mi dali otroci v času dopoldanske malice. Vsaj trikrat tedensko je za malico mleko ali mlečni izdelek. Otroci so se pogovarjali, kaj je mleko, in se spraševali, če je dobrega okusa, ker nekaterim ni všeč. Ob pogovorih sva s sodelavko ugotovili, da nekateri otroci še niso videli žive krave in da ne vedo, kateri so mlečni izdelki ter kako pride mleko v trgovino. Razmišljali sva, kako začeti, s čim bova vzbudili zanimanje, radovednost

otrok. Odločili sva se za obisk ekološke kmetije. Imeli sva pomisleke glede odzivnosti staršev, vendar je bil najin strah odveč. Obisk, ogled in nadaljnje aktivnosti so podprli vsi starši s sorojenci, dedki z babicami. Cilji naše raziskovalne naloge so bili, da otrokom nudimo možnost biti raziskovalec, otroke navajati, da bodo čim bolj samostojno prišli do zelene rešitve, ohranjati radovednost pri otroku, spodbujati trajen interes za odkrivanje sveta, znanja, razvijanje meta-kognitivnih sposobnosti in razvijanje ustvarjalnega mišljenja pri otrocih.

Pri izvajanju vsebin raziskovalne naloge smo vseskozi uporabljali metode aktivnega učenja. Otroci so preko aktivnega raziskovanja spoznavali nove besede, kot so: molža, paša, pasma krav, krmilo, mlekarna, predelava, sirotka, pinjenec, mlekomat.

Motivirali sva jih z obiskom ekološke kmetije, ki sva ga izvedli v okviru srečanja s starši. Na kmetiji so otroci videli krave na travniku in v hlevu, teličke in bika v svoji ogradi. Otroci so bili nad kravami, telički in bikom navdušeni.

Otrokom je bila predstavljena tako strojna kot tudi ročna molža krave. Gospa Božeglav jim je predstavila delo na kmetiji, skrb za krave, imena krav, hrano, pasmo krav in mlečne izdelke. Povedala jim je, da so z mlekom in mlečnimi izdelki samooskrbni in da pridelane mlečne izdelke tudi prodajajo. S pogostitvijo smo mlečne izdelke okusili in kupili. Otrokom so bili najbolj všeč sadni in navadni jogurt, mehki sir in skuta.

V naslednjih dnevih sva s sodelavko otrokom postavili štiri raziskovalna vprašanja:

1. Kaj je mleko?
2. Katere vrste mleka poznamo?
3. Kako pride mleko v trgovino?
4. Kje dobimo informacije o mleku, koga vprašamo?

Otroci so vedeli, da mleko lahko dobimo od krave, koze in ovce ter da gre za neke vrste živilo. Spomnili so se, da ga vidijo na policah v trgovini, kamor ga najprej pripeljejo s kamionom, tam pa ga trgovski delavci naližejo in dajo na polico. Za pridobivanje informacij o mleku se otroci najraje obrnejo na svoje starše, babice in dedke ali pogledajo v knjige.

Otroci so si v sklopu raziskovalne naloge dnevno ogledovali fotografije obiska ekološke kmetije in komentirali, kaj jim je bilo na kmetiji najbolj všeč. Obiskali smo Kosovelovo knjižnico in se s knjižničarico pogovarjali o kmetiji, kravah, mleku, mlečnih izdelkih, o prevozu in predelavi mleka. Vsakodnevno smo si ogledovali knjige, priročnike ter slikanice in jim prebrali, kar jih je zanimalo.

Ogledali smo si tudi mlekomat, otroke pa sva spodbudili, da so prinašali prazne embalaže mlečnih izdelkov, o katerih smo se pogovarjali. Povedali so nama, da so njihovi najljubši mlečni izdelki sladled, sladka in kislá smetana, kefir, maslo, skuta in sir. Vedeli so, da ima mleko veliko kalcija, ki je dober za zobe in kosti. Mleko pa jim je najboljše kot čokoladno mleko ali s kakavom, čokoladnimi kroglicami, z muslijem, s čokolinom in v mlečnem zdrobu.

V sklopu projekta sva otroke seznanili z različnimi mlekarnami, ogledali so si posnetke o molži krave, o predelavi mleka v mlekarni, o predelavi mleka v skuto in smetane v maslo, ogledali so si mleko in mlečne izdelke v trgovini, na delovni list »Kravica Berta« so lepili slike mlečnih izdelkov, ki jih imajo najraje. Ob plakatih so si ogledali mlečno pot, izdelali so manjše kravice, pomagali so pri izdelavi večje krave Jagode bambole iz kartona in jo skušali pomolsti. Ugotovili so, da je ročna molža krave zahtevna, saj je treba ravno prav stisniti, da iz rokavice priteče tekočina.

V kuharskih knjigah so iskali slike receptov z uporabo mlečnih izdelkov. Tako smo mleko spremenili v sladko rjavo mleko z dodatkom kakava, sodelovali pa so tudi pri izdelavi skute, masla in smutijev. Ugotovili so, da pri izdelavi skute ostane tekočina, ki se imenuje sirotka, ki smo jo nato uporabili za izdelavo sadnega smutija. Pri izdelavi masla pa ostane pinjenec, ki smo ga pokusili, a otrokom njegov okus ni bil všeč. Maslo, skuto in smuti smo pokusili ob tradicionalnem slovenskem zajtrku. Večini otrok sta bila maslo in skuta všeč, najbolj pa jim je teknil sadni smuti z jagodami, borovnicami in bananami.

Ob zaključku raziskovalne naloge »Kaj je mleko?« sva otrokom s sodelavko ponovno zastavili zgoraj omenjena štiri raziskovalna vprašanja.

Tokrat so nama otroci znali odgovoriti, da je mleko pijača, da poznamo kravje, ovčje, kozje, kamelje mleko ter mleko oslice. Naučili smo se, da mleko s kamionom v cisterni najprej pripeljejo do mlekarne, kjer ga delavci spremenijo v mlečne izdelke in nato prodajo v trgovino, kjer ga lahko kupimo. Svoje vire pridobivanja znanja o mleku in mlečnih izdelkih so otroci razširili na uporabo knjižnice, reklam, receptov, računalnika in spleta.

Otroci so povedali, da večkrat pomagajo svojim staršem v kuhinji, kjer mesijo testo in pečejo piškote. Dogovorili smo se, da izdelamo svojo kuharsko knjigo z recepti mlečnih izdelkov. Otroci so jih vestno prinašali in predstavljali svoj recept ostalim otrokom v skupini. Zbrane recepte smo predstavili v kuharski knjigi, namenjeni vsem otrokom in staršem v našem vrtcu.

Zaključek

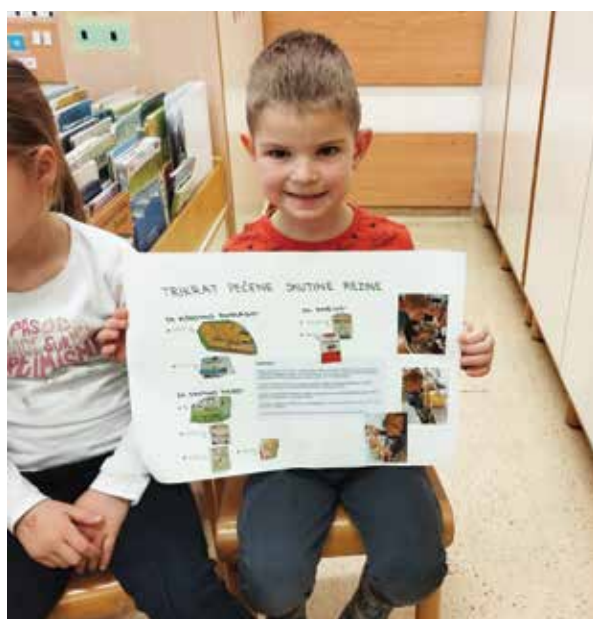
Otrokom smo želeli zastaviti vprašanje, ki jih bo izzvalo in na katerega bodo iskali odgovore, kar nam je uspelo že z začetnim vprašanjem o mleku. Otroci so se največkrat učili z lastno aktivnostjo, s spoznavanjem, z igro, s ponavljanjem in posnemanjem. Bili so komunikativni, delovni, vztrajni, delno samostojni, spretni, radovedni in iznajdljivi. Načrtovane dejavnosti so potekale zelo uspešno.

Pri otrocih smo okrepili zavedanje pomena hrane v vsakdanjem življenju in soodgovornost pri izbiri ter količini hrane pri obrokih. S skupnimi močmi smo ugotovili, da je za raziskovalno nalogo treba imeti predvsem dovolj časa, potrpljenja in zagoto-

viti varno okolje, v katerem bodo nalogo lahko izvedli. Naučili smo se, da nam aktivno raziskovanje nudi širjenje obzorja, otroku pa poleg tega omogoča iskanje lastnih rešitev, mu dovoljuje napake, ga spodbuja k razmišljanju in učenju.

Vsi imamo možnost, da se vsak dan izboljšujemo na vseh področjih življenja. Torej, začnimo danes.

Viri in literatura

Brezočnik, J., Turnšek, N., Hodnik Čadež, T., Krnel, D. (2009): Projektno delo kot izziv in priložnost. Strategije spodbujanja participacije otrok v vrtcu. V: *Izzivi pedagoškega koncepta Reggio Emilia*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Cotič Pajntar, J. (2010/2011): *Učenje z raziskovanjem*. Zreče: ZRSŠ – usposabljanje izvajalk ŠS za vrtce.

Lepetit, E. (2012): *Zvedavčki kmetija*

Majer, B. (2010): *Bela pot knjiga za radovedne otroke*. Ljubljana: Založba Kres.

Kurikulum za vrtce (2008). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.

Ray, H. (2007): *Tam na kmetiji krave*. Murska Sobota: Pomurska založba.

Turnšek, N. (2005): Gradivo iz predavanj na Pedagoški fakulteti Koper, predmet: Metodika uvajanja v družbena okolja. Koper: Pedagoška fakulteta.

Vir 1: <https://ekosola.si/>

Vir 2: <https://www.gov.si/teme/ekoloska-pridelava/>

Vir 3: <https://www.nasasuperhrana.si/clanek/lokalna-samooskrba-eden-od-kljucev-do-varnejse-oskrbe-s-hrano/>, 5. 6. 2020

Vir 4: <https://www.nasasuperhrana.si/clanek/lokalna-samooskrba/>, 19. 8. 2013